

”Maski päällä voi imeskellä pastillia, mutta ei pureskella pihviä, koska siinä leuat liikkuvat niin paljon.”

Lateksia

-
- Euroviisuvoittaja Lordin keulahahmo Tomi Putaansuu väittää luoneensa yhtyeen maskit ja asut ilman vähäisintäkään ymmärrystä kemiasta. Vaikuttavan lopputuloksen takana on kuitenkin aimo annos kokeellista kemiaa. Kun itse tekee ja itse testaa, oppii mieleenpainuvimmin, mikä aine toimii ja mitä on jatkossa syytä välttää.
 - Hirviöt ovat pohjimmiltaan inhimillisiä olentoja, hikoilevat ja käyvät vessassa. Tuotekehitys on tuonut helpotusta hirviöiden eloon, mutta kuka keksisi menetelmän kumiasujen hajunpoistoon?

naamaan

ja johan hirviökin hikoilee

Peetri Haggrén

Teija Horppu

Eurovision laulukilpailun toukokuussa voitaneen rockbändi Lordin muodonmuutos suomalaisista veronmaksajista ilmestyskirjan olioiksi on pitkä ja tarkkuutta vaativa prosessi. Hirviöhahmojen arkkitehtina ja kuvanveistäjänä toimii yhtyeen laulusolisti **Mr. Lordi** alias **Tomi Putaansuu**. Bändin kaikkien jäsenten kasvomaskit ovat hänen käsialaansa, ja omin käsin Putaansuu tekee myös hirviöiden puvut.

Kasvomaskit ovat kertakäyttötavaraa, ja ennen jokaista show'ta Putaansuulta kuluu tuntikausia maskien tekoon ja kiinnittämiseen. Ateenan euroviisukeikalla Lordina oleminen oli kokopäivätyötä, joten joukkueen oli herättävä aamuisin viideltä sonnustautumaan roolihahmoikseen.

Vitkainen on myös Lordin paluu takaisin veronmaksajiksi, sillä pelkästään kasvomaskin poistaminen kestää noin puolitoista tuntia. Eniten aikaa vie kumin irrottaminen hiusrajasta ja parrasta, mutta myös silmänympärykset vaativat tarkkuutta, sillä erityisesti alaripset tahtovat lähteä maskin mukana. Vaikka mihinkäs hirviö ripsiä tarvitsisi.

Sekä kasvomaskien että esiintymispukujen päämateriaali on kumi. Aavistuksen siitä, miltä Lordina oleminen tuntuu, saa, jos painaa kondomin vasten kasvoja tai antaa liiman kuivua iholle.

Tuntemuksia höystää haju. Kumisen asun alla lentää hiki, ja kiertueen edetessä katku alkaa olla sanoinkuvaamaton. Pukuja ei voi pestä eikä puhdistaa millään aineilla, sillä jo pelkkä hiki muuttaa kumin muovailuvahan tapaiseksi tahnaksi. Ongelma ei ole aivan vähäpätöinen, sillä pukuja joudutaan korjailemaan viikoittain, jopa päivittäin.

Lordin nykyiset puvut ovat olleet käytössä tämän vuoden alusta. ”Ne haisevat ihan hirveälle”, Putaansuu myöntää.

➤➤➤

Lordin sympaattiset hirviöt Amen (vas.), Kita, Mr. Lordi, Ox ja Awa haluavat esiintyä julkisuudessa vain rooliasuissaan ja -maskeissaan. Ateenan euroviisuvoiton jälkeen bändillä on riittänyt viientä, ja lateksiasut ovat tuskin ennättäneet kuivua keikkojen välillä.

Sami Hokkanen | Petri Haggrén

Sami Hokkanen

Tomi Putaansuu (keskellä) on rakentanut maskeja lapsesta pitäen ja opinut matkan varrella paljon, muun muassa sen, ettei kipsiä kannata sivellä suoraan iholle. Lordin jäsenten maskit eivät ole enää harjoituskappaleita vaan mestarin taidon näytteitä.

Äidin kajaleita ja kontaktimuovia

Mutta asiaan eli maskin tekoon. Sitä Tomi Putaansuu on opetellut lapsesta saakka. Opin pääasiallinen reitti Putaansuun päähän on kulkenut kantapään kautta. Ensin olivat käytössä äidin luomivärit ja kajalit, myöhemmin liisterit, liimat, paperit ja muut. Torahampaita Putaansuu leikkeli maitopurkin kyljestä ja on edelleen sitä mieltä, ettei lopputulos ollut hullumpi.

Tekeväälle tietysti sattui. Pyöräyttämällä vihreää kontaktimuovia käsiin ja jalkoihin sai aikaan eittämättä upean vaikutelman. Henkeä rupesi ahdistamaan vasta siinä vaiheessa, kun muovia kiepautti pään ympäri eikä tullut ajatelleeksi, että silmille ja nenälle pitäisi olla reiät. Onneksi kaverit tulivat hätiin.

Muitakin kömmähdyksiä sattui, kun kielitaito ei riittänyt englanninkielisten maskee-

”Vanhaa maskia voi käyttää korkeintaan myöhäisillä festarikeikoilla, joissa yleisö on jo aika lailla viihteellä.”

rauskirjojen kaikkiin nyansseihin. Koekaniineiksi suostuteltujen kavereiden avustuksella tuli opituksi sekini, ettei kipsiä kannata laittaa suoraan iholle, koska se ei tahdo lähteä ihosta irti millään ilveellä.

Lordin maskien päämateriaalit ovat lateksi eli nestemäinen kumi ja kaksikomponenttinen vaahtolateksi, joihin Putaansuu tutustui teini-iässä 1980-luvulla. Rippikouluikäisen kaverin aikaansaannot olivat niin tyrmäviä, että Helsingin maskeerausoulun edustaja toppuutteli Putaansuuta hakeutumasta kouluun oppilaaksi. Tulla saisi kun ikää karttuisi – opettajaksi.

Kotikeittiöstäkin löytyy hyviä aineita

Lateksien lisäksi maskin teossa tarvitaan monta muutakin ainetta, Putaansuun nopean laskutoimituksen mukaan pitkälti toistakymmentä: savea, kipsiä, vettä, ns. release agentia eli irrotetta, puuteria, tinneriä, iholiimoja, rasvaväripohjaisia meikkejä, pinnoitukseen käytettäviä lakkoja, jopa vaseliinia.

Pinnoite valitaan sen mukaan, miltä maskin halutaan näyttävän. Mr. Lordin kiiltävän limaiseen maskiin tarvitaan eri aineita kuin rumpali Kitan mattamaiseen maskiin.

Maskitarvikkeiden käyttö on Suomessa vähäistä, koska täällä ei tehdä esimerkiksi science fiction -elokuvia. Helsingissä on kuitenkin yksi perinteinen maskitarvikekauppa, jonka vakioasiakas Putaansuu on.

Pelkästään virallisisiin aineisiin ei kuitenkaan kannata tyytyä.

”Piireissä on tapana kokeilla vähän kaikenlaista. Kentällä sitten kerrotaan, kuka on käyttänyt mitäkään, ja vaihdetaan vinkkejä. Kokeileminen kannattaa, ja joskus voi kotoa keittiöstä löytyä yllättävän hyviä aineita”, Putaansuu kertoo.

Maskin teko kuin kuvanveistoa

Maskin valmistus alkaa muotin teosta. Ensin kasvoista otetaan kipsivalos, siis eräänlainen pääkallo. Tomi Putaansuun mukaan tämä on kaiken a ja o.

Kipsivaloksen päälle rakennetaan proteesi, jonka mukaan valetaan muotti, ja vasta tähän muottiin tehdään varsinainen maski. Maskin muovailu on Mr. Lordin habituksen kannalta tarkka vaihe: sarvet niille main, missä ihmisellä kasvavat kulmakarvat, ja rosoa pintaan.

Putaansuun mukaan tärkeintä maskin teossa on kyky hahmottaa asioita kolmiulotteisesti. ”Proteesimaskeerauksen koti on kuitenkin kaksikulotteisuus, sillä kaikki näyttää paremmalta kaksikulotteisena. Sen huomaa, kun katsoo maskia vain toisella silmällä.”

”Maskin teko on kuvanveistoa. Kemiallinen ymmärrykseni, tieto siitä, miten aineet reagoivat keskenään, on täysi nolla”, Putaansuu arvioi vaatimattomasti. ”Sen tiedän, ettei herkästi syttyviä aineita käsitellessä kannata syyttää sytkäriä.”

Maskin värytys on tärkeä vaihe, joskin siinä suhteessa maskia ei kuulemma ikinä saa valmiiksi, vaan aina löytyy parannettavaa. Alkoholipitoinen tinneri on se aine, joka saa kumimateriaalit liukenemaan.

Riskialttein hetki on maskin kiinnittäminen. Naamari kiinnitetään ihoon samalla aineella, josta se on tehty, eli lateksilla. Suurin virhe on, jos liimaa maskin kasvoille väärään asentoon. Vaikeimpana Putaansuun pitää silmien ympärystä häivyttämistä.

Kiinnityksen aikana ei passaa olla väsynyt, sillä haukottelu irrottaa maskin nenän pielistä. Maskin kanssa on myös hankala syödä. ”Pastillia voi imeä, mutta esimerkiksi pihviä ei voi pureskella, koska siinä leuat liikkuvat niin paljon.”

Hirviöasun alla trikoinen potkupuku

Tomi Putaansuu on kokenut maskien teossa monia onnistumisen hetkiä, muun muassa silloin, kun bändin ainoa naisjäsen, kosketinsoittaja **Awa** sai roolihahmonsaa. ”Oli mahtava nähdä, miten maski ja puku antoivat hänelle aivan uuden hahmon.” Awan siviiliulkonäön kerrotaan olevan kaukana hänen työhahmonsaa habituksesta.

Maski on periaatteessa kertakäyttöinen. Joka kerta kun maski kiinnitetään ihoon, se paksunee, ja mitä paksumpi maski on, sitä suurempi on riski, että se irtoaa iholta.

”Jos tiukoille menee, samaa maskia voi käyttää 2–3 kertaa”, Putaansuu myöntyy. ”Mutta vanhaa maskia ei kyllä voi käyttää lehtikuvauksissa tai tv-kuvauksissa, korkeintaan myöhäisillä festarikeikoilla, joissa yleisö on jo aika lailla viihteellä.”

Kertakäyttöisiä sitä vastoin eivät ole bändin jäsenten asut. Asujen pohjana ovat trikoinen potkupuvut, joihin kumiset osat kiinnitetään. Vain Awan vaatetus on normaalia hengittävä kangasta.

Tuotekehitysryhmä ideoi ja työskentelee Putaansuun johdolla kuumeisesti saadakseen asuista mukavampia. Mr. Lordin nykyisessä puvussa on ihoa vasten enemmän kangasta kuin edellisessä, ja siihen on piilotettu aiempaa enemmän tuuletusaukkoja ilmastoinnin parantamiseksi. Uuden asun merkittävin parannus edelliseen verrattuna on yksinkertainen mutta ehdottoman tärkeä:

”Sepalus helpottaa elämää ratkaisevasti”, Putaansuu tunnustaa.

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. teija.horppu@thor-viestinta.fi

Tuhatvuotista tulitekniikkaa Pyrotehosteissa vähäkin on paljon

Kun Lordi levitti Eurovision laulukilpailuissa pedon siipensä, esityksen hirviömäisen vaikutelman huipensi pyrotekniikalla toteutettu ”maailmansota”, jonka takana on **Markku Aalto** Oy Pyroman Finland Ltd:stä. Sanaa maailmansota Aalto käyttää siksi, että hänestä Ateenan show’n tehosteet olivat hieman liiankin kirkkaita tv-ruudusta katsottavaksi.

Lordin keikoilla Pyroman panee osaamisensa täysillä peliin. Ateenassa Lordi heitti 10 keikkaa, joista jokaisella kului 150 erillistä tehostetta. Euroviisujen jälkeen volyyymia on lisätty entisestään, ja nyt yhdellä keikalla nähdään jopa 176 erikoistehostetta.

Mitään sellaista Lordin show:ssa ei kuitenkaan nähdä, mitä ei voitaisi nähdä minkä hyvänsä bändin keikoilla. Toisin kuin maallikko voisi kuvitella, pyrotekniikka on varsin konservatiivinen ala. Ilotulituksia uskotaan järjestetyn jo reilu tuhat vuotta sitten. 2000-luku ei ole tuonut alalle juurikaan uutta edelliisiin vuosikymmeniin verrattuna.

”Niiden kymmenen vuoden aikana, jotka olen toiminut alalla, ainoa merkittävä muutos on, että aiemmin vedettiin paukulankaa eli toiminta oli analogista. Nyt tehosteita ohjataan digitaalisesti, ja paukut voidaan sytyttää missä järjestyksessä tahansa”, Aalto kuvailee.

Ei suuria paukkuja vaan hallittua palamista

Markku Aalto jätti sähkömiehen opinnot pyrotekniikka-alalle siirryttyään. Hänen avustajistaan toisella on armeijatausta, toinen on metalliartesaani.

Pyrohommiin ei voi kuitenkaan ryhtyä tuosta vain. Vastuuhenkilöllä on oltava E-luokan panostajan pätevyys, joka kattaa laboratorio- ja tehdasräjähdykset sekä tehosteet. Pätevyyden myöntää työvoimaministeriö, ja sen saaminen edellyttää asianmukaisten kurssien suorittamista.

Pätevyys on oltava, vaikka miltei kaikki tehosteet ovat valmiita teollisia valmisteita. Pyroman Finlandin omaa tuotantoa on muun muassa Flame Projector, jossa sytytyshelmi saa savuttoman ruudin palamaan isona patsaana.

Heli Sorjonen / YLE Kuvapalvelu

Tulipatsaita, välähdyksiä, suihkuja – pyrotekniikka on ennen kaikkea hallittua palamista. Räjähdytystä ja paukuttelua siinä on hyvin vähän. Hallitun lopputuloksen saavuttamiseksi tehosteissa ei mässäillä aineiden määrillä, vaan yleensä puhutaan vain joistakin grammoista.

Ilotulitteessa on pahvikuoren sisällä polttoainetta, happea vapauttavaa ainetta, värikemikaalia ja sidosainetta. Värit saadaan aikaan eri metalliyhdisteillä, esimerkiksi punainen strontiumnitraatilla, vihreä bariumnitraatilla, keltainen natriumyhdisteillä ja sininen kupariyhdisteillä.

Riskeihin varaudutaan kauhuskenaariolla

Huithapelin hommaa pyrotekniikan hoitaminen ei ole.

”Vastuullamme on jopa tuhansien ihmisten turvallisuus”, Markku Aalto korostaa. ”Siksi hahmotamme ennen jokaista tilaisuutta kauhuskenaarion ja suunnittelemme, miten missäkin tilanteissa toimitaan.”

”Turvaväleistä pidetään aina kiinni. Suurin riski liittyy siihen, että lavan kankaat eivät ole palosuojattuja”, Aalto tiivistää.

Varautumisesta on ollut hyötyä. Vuoden 2003 Emma-gaalassa, tv-yleisön silmien

Pyrotehosteilla pyritään mahdollisimman vaikuttavaan lopputulokseen mahdollisimman vähäisillä ainemäärillä. Jokaiseen esitykseen varaudutaan turvasuunnitelmalla. Euroviisuvoiton jälkeen Lordille järjestettiin kansanjuhlat Helsingin kauppatorilla.

edessä, Lordin erikoistehosteet leimahtivat tuleen. Liekki kohosi muutaman metrin korkeudelle, mutta yksi jauhesammutin riitti pelastamaan uhkaavan tilanteen. Suora tv-lähetys jatkui keskeytyksettä, eivätkä kaikki katsojat edes tajunneet, mitä lavalla tapahtui.

Koska riski on aina olemassa, voisi kuvitella, että pyrotekniikan käyttöön olisi ollut vaikea saada lupaa euroviisujen kaltaisessa jättitapahtumassa.

”Ateenassa kukaan ei kyseenalaistanut päätöksiamme eikä kukaan pitänyt tehosteita liian rajuina”, Aalto kertoo. ”Ainoa ehto oli, että joka harjoituksessa ja show:ssa ammumme samalla tavalla, ja näin myös toimimme.”

Teija Horppu